

Що відбувається в головах росіян. Роздуми щодо книги Вадима Денисенка "Як зруйнувати російській мір"

На це питання, з якого починається анотація до книги Вадима Денисенка "Як зруйнувати російській мір" (Київ, 2023), певен, намагалися (останнім часом такі намагання значно почастишали) дати відповідь багато вчених, політиків, діячів культури різних країн

Віктор Мойсієнко

неділя, 12 травня 2024, 09:00

📖 08:19

ЧАС
ПРОЧИТАННЯ

Вони хотіли зрозуміти природу нелюдської жорстокості (Буча, Маріуполь) та стадного інстинкту (діяти так, як цар, генсек, президент скаже) цього народу. Безсумнівно, що за період багатостолітніх контактів росіян і українців на поставлене питання найбільше хотіли б отримати відповідь передовсім українці, що й зрозуміло, адже ці два народи волею долі опинилися поруч. Тобто, наші взаємини – історія постійних воєн з росіянами – закономірно мають дати відповідь: з росіянами можна по сусідству жити в мирі чи з ними можна лише воювати? Якщо з росіянами не можна жити в мирі, то як зруйнувати імперію зла? На ці питання шукає відповідь і Вадим Денисенко.

Здавалося б, після 10-ти років війни, з яких понад 2 повномасштабної, багато українців остаточно для себе зробили висновки щодо "дружби" з Росією. Проте, на жаль, іще далеко не всі. Ця книга для тих, хто ще плекає надію, що все минеться й надалі між нашими країнами будуть добросусідські взаємини; хто ще не зрозумів підступної сутності "какая разница, на каком языке разговаривать"; хто й надалі думає, що російська культура й література "великая"; хто вірить, що достатньо усунути Путіна і все знову налагодиться між нашими народами.

Кожна імперія, яка намагається утримати поневолені народи якомога довше, має бути одержимою якоюсь об'єднаною наскрізною ідеєю існування цієї імперії. Наскрізна ідея існування Росії закоренилася

ще в часи Івана Грозного. Поступово народжувалися складові такої імперієутворювальної й імперієзбережувальної російської ідеї: 1) все зло від Заходу; 2) все прогресивне – для Росії неприйнятне; 3) тримати російського мужика в безпросвітній бідності, тупості й безграмотності; 4) будь-яка влада — завжди від Бога; 5) Росія могла б краще жити, але їй завжди хтось заважає (постійні пошуки ворогів); 6) суцільна брехня, в якій живе росіянин; і, зрештою, 7) самим не жити й іншим не давати. Усі названі й неназвані (можна ще багато додавати) складові суті Росії на початку XXI століття остаточно довершені, оформлені й названі "русским миром".

Щоб осягнути й зрозуміти книгу Вадима Денисенка, варто здійснити перемикання якогось внутрішнього людського коду щодо сприйняття й оцінки Росії і таки спробувати прийняти неймовірне. Російська історія, культура, наука, церква настільки обплутані путами брехні, що іноді за витонченим балетом, тонким звучанням симфонічного оркестру, шедевром малярства, визнаною в світі науковою монографією годі помітити справжню суть російської душі, правильніше – російського бездушся.

Суть Росії від Московії аж дотепер змінилася мало. Вадим Денисенко справедливо наголошує: "Глибинна помилка більшості людей, які через різні обставини займаються Росією, полягає в тому, що вони вважають, що російський мір – це якесь новітнє явище, створене групою ідеологів, які зібралися навколо Путіна. Справа в тому, що і російський мір, і система управління державою де-факто були створені ще за часів Івана Грозного, а остаточно зацементувалися за царювання в часи Петра I і з певними косметичними змінами дійшли до наших днів" (с. 9). Шукати витоки російської жорстокості й людиноненависництва не можна лише в сучасному путінському режимі – вони значно глибші. Зараз уже прозрівають навіть прихильники поміркованої оцінки Росії "русские хорошие, а виноват во всем Путин": уся історія цієї країни показує, що Росія не може розвиватися ні демократично, ні створювати блага для своїх громадян, ні поділяти загальнолюдські закони й цінності; Росія може лише руйнувати, загарбувати й убивати, а в часи короткочасових міжвоєнних періодів іноді щось будувати й виробляти необхідні товари й надавати мінімальні соціальні послуги, аби "население" не вимерло, бо невдовзі знову потрібно буде ресурс для нової війни. Зараз настала пора на всіх рівнях – політичному, економічному, культурному, науковому, релігійному – сказати відверту правду про Росію, назвати, зрештою, речі своїми іменами: війну – війною, мир – миром, брехню — брехнею, зло – злом, юродство – юродством. Як і все зло, що постало на основі брехні, колись таки буде розвінчане правдою, так і росіяни, позбувшись брехливого існування, прозріють. Саме тому путінська (грознівська, петрівська, миколаївська, сталінська ...) Росія найбільше боїться правди.

У Росії, певна річ, є своя історія, правдива історія – це історія Московії і її розширення шляхом загарбання нових земель та поневолення нових народів. Але московитам з якогось дива ця власна історія не подобалася й не подобається. Росіяни не можуть змиритися з фактом, що до XIV ст. на теренах Московії писемності ще не було (Новгород — це не Московія), а в Русі-Україні вже від XI ст. переписані сотні книг, тому українську (київську, галицько-волинську, новгородську) писемність росіяни назвали своєю російською; не можуть змиритися з фактом, що в середині XI ст. донька київського руського князя Ярослава Анна вийшла заміж за французького короля Генріха, тому ця подія стала

для них підставою для відзначення нещодавно "тисячелеття русско-французских дипломатических отношений"; їх бісить, що діячів науки (Потебня), культури (Бортнянський), спорту (Піддубний) усе частіше в світі ототожнюють з Україною, а не з Росією; їм не до вподоби власна страва "щи", тому вони націоналізували український "борщ" ... прикладів можемо наводити безліч. Так крок за кроком росіяни-москвини забували, нехтували, цуралися своєї правдивої історії, культури й поступово вибрали для себе іншу: історію Руси і назвали себе "русскими".

Вадим Денисенко подає своє бачення народження загальноцивілізаційного лиха – Росії і росіян – і пропонує свій рецепт лікування цього цивілізаційного фурункулу.

Юродство (у варіанті російському звичайне безумство, дурість "русский мир безумия") – основа російської політико-релігійної практики. Юродство як безумство й дурість ніде в світі не прижилося так органічно, як на Росії. Якби юродства до появи московитів і Московії не існувало, то москвини самі б його придумали. Юродивий на Росії – це передовсім малоосвічений, а переважно неосвічений старець, який виступає проти всього нового і водночас є захисником традиційних цінностей. Інститут юродства московити впровадили не для проявів милосердя до цієї категорії людей зокрема і до всіх знедолених загалом, а для творення зла і для виправдання зла. За допомогою юродства московити створили свій паралельний світ: "юродивий творив свій перевернутий світ, де світ культури був несправжнім, а його світ, світ антикультури, – єдиним реальним світом. Це одна з визначальних характеристик російського юродства, яке поширювалося поза релігійним, натомість віддзеркалювало, а іноді й творило паралельний релігійно-політичний ландшафт" (с. 16-17).

Вадим Денисенко виділяє четверо самодержців-юродивих на чолі Росії: Іван Грозний, Петро I, Ніколай II, Путін. За цей період російським правителям настільки вдалося загіпнозувати (заюродувати) московитів-росіян, що навіть станом на XXI ст. в час надпоінформованості людства за допомогою незалежних ЗМІ, росіяни нездатні відрізнити добро від зла, війну від миру і як зомбі йдуть за злом і творять зло.

За період правління кожного російського самодержця-юродивого зло узаконювалося, а відповідно стиралася межа між злом і добром. За кількостолітнє владарювання Росією самодержцями-юродивими установлені основні підвалини існування Росії як геополітичного утворення:

Ідея божественного походження верховної державної влади.

Самодержець не підвладний жодному закону, окрім власних.

Повне підпорядкування церкви державі.

Право на насильство.

Упровадження в державі паралельної реальності — абсолютної брехні.

На цих засадах правлять Московією-Росією ось уже понад 4 століття самодержці-юродиві. Така модель управління поступово перетворювала поневолені народи на безлике "население", над яким можна проводити будь-які експерименти і яке можна використати для найбрудніших цілей.

Кожен російський самодержець удосконалював ці підвалини, але саме за правління Путіна наведені вище російські основи державотворення максимально реалізовані й доведені до ідеалу, тобто, цілковитого абсурду. Напевне, вже зараз в соціології можна вводити терміни "північнокореїзація" та "росіїзація" на позначення повного одурманення владою свого народу. Наприклад, жителі Північної Кореї гордяться на основі інформації із власних ЗМІ, що їхня збірна перемогла на Чемпіонаті Світу 2014 з футболу. При теперішній пропагандистській системі в Росії цілком реально уявити факт, що росіян-москвитів можуть перекопати в перемозі їхньої олімпійської збірної на Олімпіаді в Парижі, куди її не пускають.

Російська свідомість має постійно підпитуватися брехнею і брехливими стереотипами, які стають аксіомами російського повсякдення: "русские не сдаются", "Россия борется за мир", ""Россия не проигрывает", "Россия не нападает, а только освобождает"... Отже, як зауважує В.Денисенко: "Росія живе в зачарованому колі й мусить вигадувати цей віртуальний світ, без якого ламається вся конструкція російської владної моделі" (с. 112).

Русській мір для росіян приготував свою виняткову формулу патріотизму: любити на теренах Росії все російське (мову, культуру, літературу – патріотизм; любити на теренах Росії все своє: татарське, башкирське, удмуртське, якутське, дагестанське ... – нацизм). Тобто, за В.Денисенком, у Росії "є патріоти-націоналісти (хороші, ті, що за Росію) і є націоналісти-фашисти (ті, що за свої народи і проти русского міра)" (с. 171).

Найважливіша частина книги – рецепти розвалу ідеології "русского мира", який стане можливим, на думку В.Денисенка, лише вбивши в РФ імперські амбіції (с. 186). Це можливо тільки шляхом "зміни ідеології русского міра (запропонувати його модифікацію)" (с. 188). Першим пунктом зміни ідеології "русского мира" є впровадження в мислення росіян нарративу "добробут сьогодні" (с. 188). Але варто наголосити, що в Росії підвищення добробуту призведе неодмінно до центробіжних тенденцій і питання розпаду імперії стане питанням часу. Зсередини російського суспільства таких змін очікувати годі. Тому набагато перспективніший і дієвіший інший рецепт Вадима Денисенка: "Потрібно створювати величезний масив історичних текстів для різних категорій населення (від мультиків до багатосторінкових монографій). По суті потрібно написати іншу історію для росіян" (с. 190). Щоб зрозуміти важливість і складність цього твердження, спробуйте уявити, чи знайдете ви росіянина, який погодиться, що витoki Росії – це Московія, а не Київська Русь і навіть не Новгородська Республіка? Чи знайдете ви російського вченого-гуманітарія (від учителя до академіка РАН), який погодиться, що "Слово о полку Ігоревім" – це пам'ятка не російської, а української літератури; що статті "Словаря русского языка XI–XVII вв." до XIV ст. проілюстровані на основі не російських (московських), а українських пам'яток. Тепер можемо усвідомити, скільки ще зусиль потрібно докласти науковцям-медієвістам, аби зламати подібні стереотипи. І то не лише на науковому рівні.

Що б хотілося прочитати в книзі про суть "русского мира"?

Характеризуючи "русский мир", автор мало приділяє уваги ролі російської мови в поширенні його поза межами Росії. Якщо з України

(Білоруси, Казахстану, Молдови...) забрати "русский язык", то цей "мир" там перетвориться на мильну бульбашку, він зникне. Без російської мови "русского мира" поза межами Росії не може бути в принципі. Річ у тім, що вивчення будь-якої іноземної мови — це завжди збагачення й розширення кругозору людини, однак у випадку з вивченням російської, крім збагачення й розширення кругозору, є небезпека отруєння "руським міром", із тенет якого непросто виплутатися. Поширення російської мови за межі Росії таке ж небезпечне, як і вторгнення російської армії в інші країни. Тому знищення "новоязу/некроязу" всередині російського суспільства, як пропонує В.Денисенко, – важливе, але це лише пів кроку до успіху. Не зовсім зрозуміле твердження автора: "підпільна війна за мову – це один із найважливіших психологічних моментів руйнування русского міра" (с. 194). Тут ідеться про боротьбу за рідну мову поневолених Росією народів чи боротьбу росіян проти "новоязу/некроязу" в російській мові?

Книга Вадима Денисенка переобтяжена цитатами, про що він і сам визнає (с. 12). Цитати всі актуальні, але за їх кількістю й обсягом іноді губиться власна думка автора. Можливо, логічним було б публікувати цю книгу в двох частинах: I – "Шизофренія русского міра в цитатах" і II – власне, аналіз цих висловлювань.

Прочитання книги привідкриває завісу російської "загадковості" й, певною мірою, дає ключ для правдивого розуміння Росії і росіян.

Щоб увійти в коло цивілізованих народів, росіянам варто полюбити і вивчити свою (а не чужу) правдиву історію, культуру і перейти до моделі національної держави, тобто Росія і росіяни мають пройти очищення правдою.

Побудована на брехливій ідеології 30-х років ХХ ст. Німеччина народила людиноненависницький німецький фашизм. Проте німцям вистачило мужности пройти крізь детектор брехні, покаятися й очиститися від гітлерівсько-гебельсівського дурману. Зрештою, саме усвідомлення правди й засудження злочинів своїх предків і дозволили німцям повернутися до цивілізованого світу.

Побудована на брехливій ідеології Росія народила людиноненависницький "русский мир", що в перекладі на російський новояз означає – війна, тобто "русский мир" несе війну. Крізь детектор брехні мають пройти й усі росіяни. Лише правда може зруйнувати "русский мир" і ввести цей народ до цивілізованого світу.